

Tilastokeskus

Keskustelutilaisuus tutkimusaineistojen tietosuojasta

Tilastokeskus 17.9.2024

1

Ohjelma

- **Tilaisuuden avaus**, pääjohtaja Markus Sovala,
- **DVV:n puheenvuoro**, johtava erityisasiantuntija Kimmo Rousku
- **Tilastokeskuksen suunnittelemat tietosuojakäytäntöjen muutokset**, ryhmäpäällikkö Ville Koskinen, Tilastokeskus
- **Tietosuojavaltuutetun toimiston puheenvuoro**, apulaistietosuojavaltuutettu Heljä-Tuulia Pihamaa
- **Tutkijapuheenvuoro**, professori Otto Toivanen, Aalto-yliopisto
- **Tilastokeskuksen tavoitteet tietojen tutkimuskäytön edistämiseksi**, ylijohtaja Ville Vertanen
- **Keskustelua**

2

Tutkimusdatan tietosuoja

Arviointi

Tietojen käyttö on aiempaa laajempaa. Käyttöön liittyy todellisia riskejä

Valmistelu

Suunnittelemme muutoksia tietojen luovuttamiseen käytäntöihin

Suunnittelu

Suunnitelmiin toivotaan palautetta tutkijoilta ja sidosryhmiltä

Toimenpiteet

Tavoitteena on toteuttaa muutokset vuonna 2025.

3

Mikä ja kuka meitä uhkaa – miten varaudumme?

17.9. Tilastokeskus - Kimmo Rousku

DIGI- JA
VÄESTÖTIETO-
VIRASTO

4

Esitykseni

- Fyysisen ja digitaalisen maailman uhkatason muutos
- Miksi ja miten Suomi on kiinnostava kohde eri toimijoille?
- Miten varautua?

5

Päällikön kolumni: Kyberympäristön uhkatason nousun taustalla on myös Venäjä

12.9.2022
KOLUMNI

Suojelupoliisin oma analyysi tukee Kyberturvallisuuskeskuksen näkemyksiä kyberympäristön uhkatason noususta. Lisääntyneiden kyberhyökkäysten taustalla on myös Venäjä.

Traficomien Kyberturvallisuuskeskus tiedotti tänään, että kyberympäristön uhkataso on noussut. Hiljaisemman kevään jälkeen Traficomien tulleiden kyberhyökkäyksiä koskevien ilmoitusten määrä on kasvanut. Myös tietoturvalatojen viesti on sama, ja

kesällä EU:kin kertoi kyberhyökkäysten määrän lisääntyneen koko EU:n alueella.

- Kyberympäristön uhkataso on noussut - aktiiviteetti Suomeakin kohtaan on lisääntynyt (Traficomien tiedote 12.9.2022)

Kyberturvallisuuskeskuksen analyysin mukaan suomalaisiin organisaatioihin kohdistuvat hyökkäykset vaikuttavat aiempaa räätälöidymmiltä ja tarkemmin kohdistetuilta. Kybervaikottamisen yritysten osalta Suojelupoliisi vahvistaa Kyberturvallisuuskeskuksen arvon. Suojelupoliisi ja Kyberturvallisuuskeskus tekevät jatkuvasti tiivistä yhteistyötä, ja Suojelupoliisin tehtävä on tuottaa tietoa Kyberturvallisuuskeskukselle.

Sekä venäläinen verkkorikollisuus että vakoilu aktivoituvat verkossa

Suojelupoliisi varoitti suomalaisia organisaatioita cyberuhkista pian Venäjän hyökättyä Ukrainaan viime keväänä. Keväällä kyberympäristössä oli kuitenkin jopa poikkeuksellisen rauhallista, Venäjä keskitti voimavarojaan Ukrainaan. Kesän kuluessa tilanne muuttui, ja myös kansallista turvallisuutta vaarantava kybertoiminta on jälleen lisääntynyt.

TIETOTURVA NYT!

Kyberympäristön uhkataso on noussut - aktiiviteetti Suomeakin kohtaan on lisääntynyt

Julkaistu 12.09.2022 10:59

Kyberhyökkäykset ovat lisääntyneet maailmanlaajuisesti kuluvan vuoden aikana. Samalla niitä kohdistuu hiljaisemman kevään jälkeen kasvavassa määrin myös Suomeen. Traficomien Kyberturvallisuuskeskuksen saamiin ilmoitusten mukaan suomalaisiin organisaatioihin kohdistuvissa kyberhyökkäyksissä, erityisesti haittaohjelmien, tietojenkalastelun ja palvelunestohyökkäysten lukumäärät ovat kasvaneet.

Kohdenneet tietojenkalastelut ja murtautumisyrietykset lisääntyneet

6

yle Uutiset Areena Urheilu Valikko

Supon ja Traficomin arvio: Kyberturvallisuuden uhataso pysynyt kohonneena ja kohdistettujen hyökkäysten määrä Suomessa noussut

Kohonneesta uhatasosta huolimatta Traficom ja suojelupoliisi pitävät yhteiskuntaa lamauttavaa kyberhyökkäystä epätodennäköisenä. Supo ei usko Venäjän toteuttavan sabotaaseja Suomen alueella.

Hyökkäysten toimintatavat ovat muuttuneet

Viime kuukausina valtionhallinto ja huoltovarmuuskriittiset toimijat ovat olleet entistä useammin kyberhyökkäysten kohteena.

Muutos vuosiin 2021 ja 2022 näkyy esimerkiksi siinä, että nykyään kiristyshaittaohjelmia vaikuttaa kohdistuvan yhteen ennalta valittuun kohteeseen entistä useammin.

Palvelunestohyökkäys – uusi normaali

Palvelunestohyökkäykset siidotaan yhä useammin osaksi poliittista agenda ja ne ovat kannanottoja, sanoo Traficomin tietoturva-asiantuntija Juhana Aalto.

– Ei ole tarkoitus hankkia tietoa vaan saada huomiota ja vaikuttaa, ja siinä ne usein onnistuvat, korostaa Antti Pelttari.

Kiristyshaittaohjelmat taas kohdistuvat enemmän huoltovarmuuskriittisiin toimijoihin.

Antti Pelttari vastasi Ylen kysymykseen, onko merenpohjan infrastruktuurin kartoitusta tapahtunut myös Suomessa. MOT-ohjelma kertoi keskiviikkona, että Venäjä on käyttänyt siviilialuksia kartoittaakseen mm. sähkösiirtokaapeleita pohjoismaiden rannikoilla

MARJATTA RAUTIO

21.4. 11:40 • Päivitetty 21.4. 16:02

Jaa

7

Suurimmat TVA-petosuhkat tekotapaluokiteltuina (perusteena rikosvahinko vuonna 2023)

TOP 6:

- **Sijoituspetokset**
 - 740 tunnistettua rikosilmoitusta, rikosvahinko noin 21 miljoonaa euroa
- **Rakkauspetokset**
 - 486 tunnistettua rikosilmoitusta, rikosvahinko noin 9 miljoonaa euroa
- **Pankkitunnusten kalastelupetokset**
 - Tekstiviestein, sähköpostilla
 - 757 tunnistettua rikosilmoitusta, rikosvahinko noin 6,8 miljoonaa euroa
- **Toimitusjohtajapetokset**
 - 188 tunnistettua rikosilmoitusta, rikosvahinko noin 5,8 miljoonaa euroa
- **Turvatiili-petokset**
 - 320 tunnistettua rikosilmoitusta, rikosvahinko noin 3,8 miljoonaa euroa
- **"Hei Äiti/Isä" -WhatsApp-petokset**
 - 900 tunnistettua rikosilmoitusta, rikosvahinko noin 2,7 miljoonaa euroa

Huom. Keskusrikospoliisin useaan eri keräysmenetelmään perustuvat arvioluvut

3 13.8.2024

POLIISI
Rikospoliisi
Criminallpoliti
National Bureau of Investigation

8

9

MTV Uutiset.fi
Suomalaismies menetti yli 90 000 euroa pankkihuijareille
6.3.2024 — Viestinvaihdon jälkeen mies oli tarkastanut pankkitilinsä. – Kahdelta tililtä oli kadonnut rahaa noin 93 000 euroa, poliisi kertoo anastetuista ...

Ilta-Sanomat
Pankki yritti estää – uhri siirsi väkisin 18 000 euroa huijarille
13.5.2024 — Kaakkois-Suomessa asuva henkilö menetti tuhansia euroja huijarille, joka manipuloi uhrin sijoittamaan kryptovaluuttaan.

HS.fi
Sirikka ja "hurmaava amerikkalainen kirurgi" alkoivat jutella
13.8.2024 — Rahoja ei koskaan kuulunut. Sirikka joutui rakkaushuijauksen uhriksi ja menetti kymmeniätuhansia euroja. Sirikka ei ole hänen oikea nimensä. Muut ...

MTV Uutiset.fi
Suomalainen isä luuli tyttärensä pyytävän rahaa – menetti ...
23.1.2024 — Poliisi tutkii viestihuijaustapausta, jossa mies menetti yli kaksi tuhatta euroa.

Verkkorikollisuus – kasvussa

tekeytymällä pankin edustajaksi.

Yle
Eteläsavolaismies haksautti julkisten nimissä tehtyyn ...
28.3.2024 — Eteläsavolainen mies menetti 120 000 euroa sijoituspetoksen yhteydessä maaliskuussa, kertoo Itä-Suomen poliisi. Poliisin mukaan mies oli ...

Ilta-lehti
Nainen menetti satoja euroja Oulussa
16.3.2024 — Tuntematon mies auttamaan pysähtynyt oululaisnainen menetti satoja euroja perjantai-iltana, kertoo Oulun poliisilaitos.

siksi valittaa Finanssivalvonnalle Nordeasta. Nordean ...

Talouselämä
Sitten hän menetti 300 000 euron säästönsä kertaheitolla
5 tuntia sitten — "Vahingossa" saatu sisäpiirivinkki vei rahat. Saxholm kertoo tapauksesta, jossa huijauksen uhriksi joutunut menetti vuosikymmenien säästöt.

Poliisi
Petoksen uhri menetti tuhansia euroja
8.8.2024 — Eräs tapaus tuli Länsi-Uudenmaan poliisin tutkintaan alkukesästä 2024. Huijauksen uhri menetti noin 3500 euroa rahaa tapauksessa, jota poliisi ...

VAHTI-jory 3/2024 - 11.9.2024

10

10

SonicWall SSLVPN haavoittuvuutta hyväksikäytetään aktiivisesti
HAAVOITTUVUUS 20/2024
Julkaistu 09.09.2024 15:53

Kriittinen haavoittuvuus LiteSpeed Cache WordPress -lisäosassa
HAAVOITTUVUUS 19/2024
Julkaistu 22.08.2024 10:37

Kriittinen haavoittuvuus Cisco Secure Email Gatewayssa (ent. IronPort)
HAAVOITTUVUUS 18/2024
Julkaistu 18.07.2024 9:25 | Päivitetty 18.07.2024 14:19

Kriittinen haavoittuvuus OpenSSH-ohjelmistossa
HAAVOITTUVUUS 17/2024
Julkaistu 01.07.2024 13:07 | Päivitetty 03.07.2024 23:05

Kriittisiä haavoittuvuuksia Adobe FrameMaker Publishing, Adobe Commerce ja Magento alustoissa
HAAVOITTUVUUS 16/2024
Julkaistu 13.06.2024 13:26

Vakava haavoittuvuus Check Point Quantum Gateway -tuotteissa
HAAVOITTUVUUS 15/2024
Julkaistu 29.05.2024 16:46 | Päivitetty 30.05.2024 8:54

Kriittinen haavoittuvuus Palo Alton GlobalProtect -tuotteissa
HAAVOITTUVUUS 12/2024
Julkaistu 12.04.2024 11:26 | Päivitetty 26.04.2024 13:48

Useita vakavia haavoittuvuuksia Cisco ASA ja FTD-tuotteissa
HAAVOITTUVUUS 14/2024
Julkaistu 24.04.2024 23:05 | Päivitetty 25.04.2024 13:13

Vakava haavoittuvuus PuTTY-ohjelmiston ECDSA-algoritmin toteutuksessa
HAAVOITTUVUUS 13/2024
Julkaistu 16.04.2024 8:11 | Päivitetty 16.04.2024 11:56

Entäs organisaatiot?

Me ihmiset teemme virheitä:

- **Työpaikalla** – sähköposti väärälle vastaanottajalle
- **Arjessa** – ostit torista tuotteen, jonka myyjä olikin rikollinen – rahat meni
- **Asiantuntijoina** – laitoin rastin väärään kohtaan configissa
- **Sovelluskehittäjinä** – ohjelmistoon syntyi haavoittuvuus

VAHTI-jory 3/2024 - 11.9.2024 11

11

[News](#)
[Products](#)
[Contact](#)

[CREATE FREE ACCOUNT](#)
[USA](#) • [INTL](#)

News in Focus
Business & Money
Science & Tech
Lifestyle & Health
Policy & Public Interest
People & Culture

PRIVACY ALERT: Avis Rent A Car Under Investigation for Data Breach of Approximately

Jonathan Greig
September 6th, 2024

News Privacy

[X](#) [in](#) [f](#) [@](#) [m](#)

Nearly 1 million Wisconsin Medicare users had information leaked in MOVEit breach

Sensitive information belonging to nearly one million Wisconsin residents was breached during the cybercriminal campaign last year that targeted the popular MOVEit file transfer service.

The Centers for Medicare & Medicaid Services (CMS) — the federal agency that manages the Medicare program — and the Wisconsin Physicians Service Insurance Corporation (WPS) said on Friday that they have begun notifying people whose personal information leaked after hackers exploited a vulnerability in the **MOVEit** software.

According to the release, 946,801 people are being sent notices explaining that their names, Social Security numbers, birthdays, addresses, Medicare account numbers, health insurance information and more were leaked.

CMS said it will send victims new Medicare cards in the coming weeks. After getting the new card, those affected were asked to destroy their old ones and inform their providers that they have a new Medicare number.

between August 3 and 6, 2024 and obtained the confidential private information of its customers.

SHARE THIS ARTICLE

[f](#) [X](#) [in](#) [@](#) [m](#)

a data breach impacting the private used rental car company.

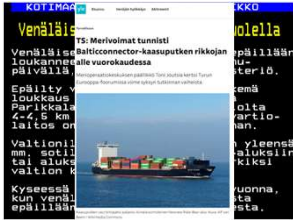
o one of its business applications

VAHTI-jory 3/2024 - 11.9.2024

12

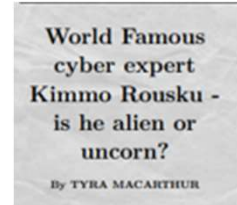
Geopoliittinen tilanne – meihin vaikutetaan

Hybridivaikuttaminen

Informaatiovaikuttaminen

- Disinformaatio
- Misinformaatio
- Malinformaatio

Kybervaikuttaminen

Myös tietoturva-asiantuntija **Kimmo Rousku** yhdisti ilr palvelunestohyökkäykset Zelenskyin puheen alla toisiin

Presidentti [@ZelenskyyUa](#) todella tunteikas, mutta päättäväinen. Tämän hetken 0804 muistaa itse lukiin.

**
Samaan aikaan Suomeen on kohdistettu palvelunestohyökkäyksiä tehty epäilty ilmatilaloukkaus. [#sietokyky](#) [#yhdessä](#) [#pärjäämm](#) [pic.twitter.com/z5PvzN2CN9](#)
— Kimmo Rousku (@kimmorousku) 8. huhtikuuta 2022

Verohallinnon sivustolla häiriö - Suomen Pankki toipui palvelunestohyökkäyksestä

Palvelunestohyökkäykset ovat lisääntyneet suomalaisia verkkosivustoja koskeviksi ja torjunta...
VAHTI-jory 3/2024 - 11.9.2024

Ja myös organisaatioihin, koko yhteiskuntaan!

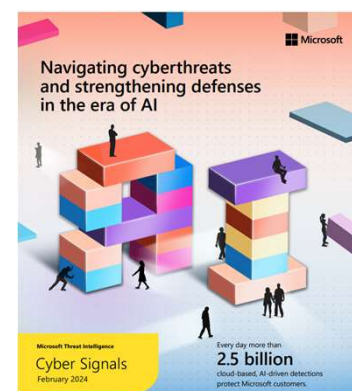
13

Miksi ja miten Suomi on kiinnostava kohde eri toimijoille?

- Hybridi- kyber- ja informaatiovaikuttaminen – **Venäjä**
- Tuotekehitys-, muu taloudellinen hyöty – **Kiina**
- Varainhankinta, lunnashyökkäykset – **Pohjois-Korea**
- **Iran** – ei näy juuri Suomessa

Verkkorikollisia, valtiollisia toimijoita kiinnostaa:

- raha tai sellaiseksi muodostettava tieto
- Salassa pidettävä tai kansalliseen turvallisuuteen liittyvä tieto
 - Tuotekehitys ja innovaatiot
- Terveystiedot → raha ja kiristäminen eri muodoissa
- NATO

14

Mitä luulette, mihin suuntaan kansalaisten luottamus on kehittynyt?

DIGI- JA VÄESTÖTIEOVIRASTO

15

Ennakkotietoa digiturvaviikolle julkaistavasta Digiturvabarometristä

Kysymys: ”Onko luottamuksesi digipalveluiden ja -laitteiden turvallisuuteen muuttunut viimeisen vuoden aikana?”

8/2024		4/2023
36 %	luottamus on heikentynyt	26 %
10 %	luottamus on vahvistunut	10 %
54 %	luottamus on pysynyt samana	64 %

Tästä huolimatta, kansalaiset luottavat edelleen omaan kykyyn toimia turvallisesti digimaailmassa, tuntevat olonsa turvalliseksi sekä luottavat viranomaisten kykyyn käsitellä heidän tietojaan!

=> Meille on kehittynyt (80-90% kansalaisista) sietokyky nopeasti muuttuvan digimaailman uhkia vastaan!

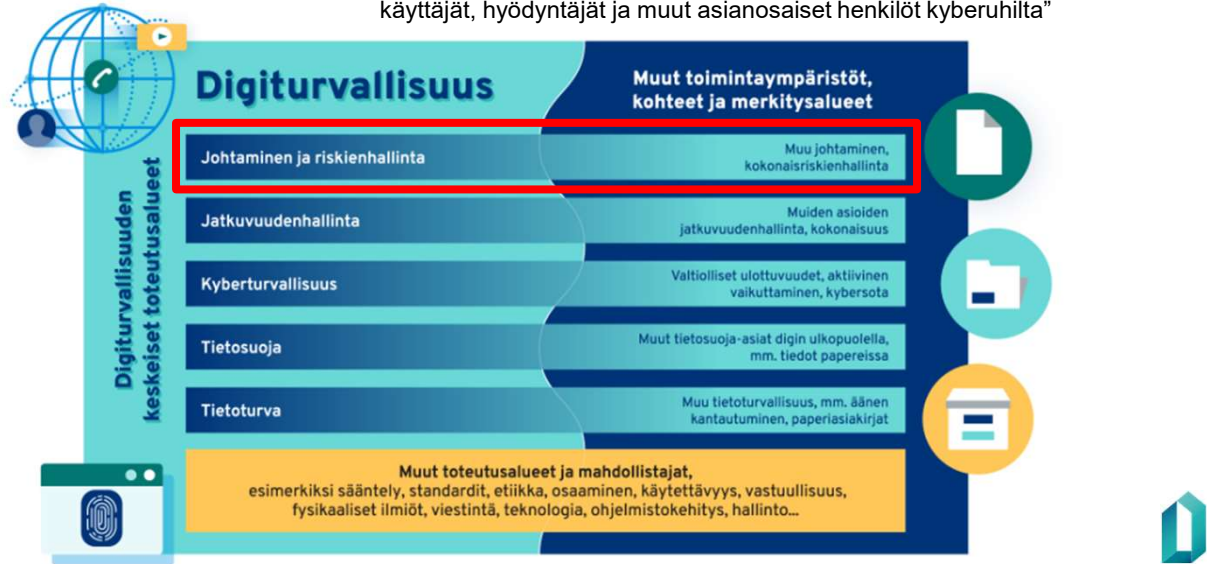

16

Miten varautua?

Kyberturvallisuusstrategia ja kyberturvallisuus:

"Ne toimet, joilla suojataan viestintä- ja tietojärjestelmät sekä muut sähköiset järjestelmät, niissä tallennettavat, käsiteltävät tai siirrettävät tiedot sekä niiden käyttäjät, hyödyntäjät ja muut asianosaiset henkilöt kyberuhilta"

17

Tervetuloa digiturvaviikolle 30.9.-4.10.2024

Viikon teema on: **Digiturva rakennetaan yhdessä!** Digitaaliset laitteet ja palvelut mahdollistavat uudenlaisia innovaatioita, jotka sujuvoittavat arkeamme ja parantavat elämäntilaisuamme monin tavoin. Samalla kohtaamme uhkia, jotka saavat jatkuvasti uudenlaisia muotoja. Tietoturvaloukkaukset ja kasvava verkkorikollisuus haastavat arkeamme ja organisaatioitamme.

Kaiken keskiössä on meidän ihmisten toiminta - meistä jokainen rakentaa kyber- ja digiturvaa. Kun toimimme yhdessä, voimme rakentaa turvallisemman ja luotettavamman yhteiskunnan meille kaikille. Ilmoittaudu siis mukaan Digiturvaviikolle ja tule mukaan yhteisen turvallisen digitaalisen tulevaisuuden rakentamiseen!

Organisaatiot otatteko haasteen vastaan?

Viime vuonna sadat organisaatiot ympäri Suomen osallistui mukaan Digiturvaviikolle. Osallistuminen on tänäkin vuonna helppoa: pohdika, mikä on teidän digiturvatekonne ja ilmoittautukaa mukaan.

Ilmoittautumalla mukaan voitte osoittaa, että digiturvallisuus on teille tärkeää ja myös tuoda esiin, mikä digiturvassa on teille erityisen ajankohtaista tänä syksynä. Teemaviikko tarjoaa monipuolista ohjelmaa, jonka avulla voitte kannustaa henkilöstöänne oppimaan ja kehittämään digiturvallisuutta.

Lue lisää ja tallenna päivämäärät!

<https://dvv.fi/digiturvaviikko>

Jos olet organisaation vastuuhenkilö, tutustu viikkoon sekä ilmoittautukaa mukaan!

>150 000 henkilöä jo mukana ilmoittautuneissa >100 organisaatioissa viikon piirissä! – tervetuloa myös yritykset

Tarjolla on myös suuri määrä erilaisia **#digiturvatekoja**, joita voitte pitkin syksyä ja loppuvuotta tehdä!

18

18

Tervetuloa digiturvaviikolle 30.9.-4.10.2024

Viikon teema on: **Digiturva rakennetaan yhdessä!** Digitaaliset laitteet ja palvelut mahdollistavat uudenlaisia innovaatioita, jotka sujuvoittavat arkeamme ja parantavat elämänlaatuamme monin tavoin. Samalla kohtaamme uhkia, jotka saavat jatkuvasti uudenlaisia muotoja. Tietoturvaloukkaukset ja kasvava verkkorikollisuus haastavat arkeamme ja organisaatioitamme.

Kaiken keskiössä on meidän ihmisten toiminta - meistä jokainen rakentaa kyber- ja digiturvaa. Kun toimimme yhdessä, voimme rakentaa turvallisemman ja luotettavamman yhteiskunnan meille kaikille. Ilmoittaudu siis mukaan Digiturvaviikolle ja tule mukaan yhteisen turvallisen digitaalisen tulevaisuuden rakentamiseen!

Organisaatiot otatteko haasteen vastaan?

Viime vuonna sadat organisaatiot ympäri Suomen osallistui mukaan Digiturvaviikolle. Osallistuminen on tänäkin vuonna helppoa: pohdikaan, mikä on teidän digiturvatekonne ja ilmoittautukaa mukaan.

Ilmoittautumalla mukaan voitte osoittaa, että digiturvallisuus on teille tärkeää ja myös tuoda esiin, mikä digiturvassa on teille erityisen ajankohtaista tänä syksynä. Teemaviikko tarjoaa monipuolista ohjelmaa, jonka avulla voitte kannustaa henkilöstöänne oppimaan ja kehittämään digiturvallisuutta.

Lue lisää ja tallenna päivämäärät!

<https://dvv.fi/digiturvaviikko>

Jos olet organisaation vastuhenkilö, tutustu viikkoon sekä ilmoittautukaa mukaan!

>150 000 henkilöä jo mukana ilmoittautuneissa >100 organisaatioissa viikon piirissä! – tervetuloa myös yritykset

Tarjolla on myös suuri määrä erilaisia **#digiturvatekoja**, joita voitte pitkin syksyä ja loppuvuotta tehdä!

19

19

DIGI- JA VÄESTÖTIETOVIRASTO

dvv.fi

20

Tilastokeskuksen suunnittelemat tietosuojakäytäntöjen muutokset

Ryhmäpäällikkö Ville Koskinen, Tilastokeskus

21 17.9.2024

Tilastokeskus | etunimi.sukunimi@stat.fi

21

Keskeiset selvittävät toimenpiteet

1

Kohdejoukkojen poimiminen henkilövalmisaineistoista

Kohdejoukon ja ajanjakson rajaaminen jos koko populaatiolle tai kaikille vuosille ei ole tarvetta

2

Suurten tutkimushankkeiden osittaminen

Tietojen käsittelyn jakaminen pienempiin osiin kun kaikkia tietoja ei tarvitse käsitellä yhdessä

3

Luvansajaan luotettavuuden arviointi

Selvitys mahdollisuuksista arvioida luotettavuutta lupaa harkittaessa

4

Lupahakemukseen tarvittavat perustelut

Menettelyt ja periaatteet aineistotarpeiden perustelemiseksi ja tarvittavan osaamisen varmistaminen

22 17.9.2024

Tilastokeskus | etunimi.sukunimi@stat.fi

22

Suurten tutkimushankkeiden osittaminen

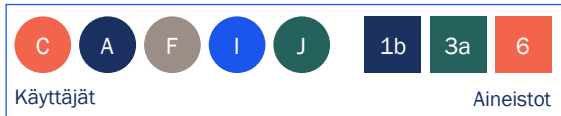
Päähanke

Alihanke 1

Alihanke N

- Tutkimushanke jaetaan pää- ja alihankkeisiin, joilla on eristetyt ympäristöt tietojen käsittelyä varten
 - Pää- ja alihankkeilla on erilliset käyttöluvut
 - Alihankkeilla voi olla omia aineistoja tai osia päähankkeen aineistoista
- Aineistot, joihin tutkimushankkeella on jatkuva tarve, luovutetaan päähankkeelle
 - Päähanketta käytetään riippuvuussuhteiden selvittämiseen ja alihankkeiden tutkimusaineistojen muodostamiseen
- Tutkimus ja analyysit tehdään alihankkeissa
 - Alihankkeiden tutkijat rekisteröidään Tilastokeskuksessa hankkeen tutkijaluetteloon
 - Päähankkeen tutkijat siirtävät aineistot päähankkeelta alihankkeille
 - Vastuututkija myöntää alihankkeiden käyttöoikeudet tutkijoille

23

17.9.2024

Tilastokeskus | Tutkijapalvelut

23

Avoimia kysymyksiä

1

Kohdejoukkojen poimiminen henkilövalmisaineistoista

Kenen tehtävä on rajata kohdejoukko? Tutkijan rekisterinpitäjänä, vai Tilastokeskuksen?

2

Suurten tutkimushankkeiden osittaminen

Miten toimijoiden vastuut, tietosuoja ja tutkimuksen tarpeet sovitetaan toimintamallissa yhteen?

3

Luvansaajan luotettavuuden arviointi

Millä tavalla tutkijan tai organisaation luotettavuutta pitäisi arvioida?

4

Kriteerit käyttöluo- hakemusten arviointiin

Mitkä asiat Tilastokeskuksen tulee varmistaa, ja mitkä ovat hakijan vastuulla?

24

17.9.2024

Tilastokeskus | etunimi.sukunimi@stat.fi

24

TIETOSUOJAVALTUUTETUN
TOIMISTO

Miten tutkimuksen tietotarpeet ja henkilötietojen suoja sovitaan yhteen?

Apulaistietosuojavaltuutettu Heljä-Tuulia Pihamaa
17.9.2024

25

Keskeistä lainsäädäntöä

TIETOSUOJAVALTUUTETUN
TOIMISTO

26

26

Osaamisen ja suunnittelun merkitys korostuu

- Rekisterinpitäjän on suunniteltava henkilötietojen käsittelyn elinkaari jo ennen käsittelyn aloittamista
 - Arvioi käsittelystä henkilöille aiheutuvat riskit ja riskien pienentämiseksi tarvittavat suojatoimet
 - Tee tarvittaessa tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi
 - Laadi dokumentaatio kaikesta henkilötietojen käsittelystä
- Vasta, kun henkilötietojen käsittely on suunniteltu, voi aloittaa tietojen keräämisen
 - Tietoja, joiden käyttötarkoitus ei ole selvillä, ei ole sallittua kerätä
- Uusien käyttötarkoitusten yhteydessä tietojen elinkaari on suunniteltava uudelleen
 - Esim. uudet tutkimuskysymykset

Rekisterinpitäjän vastuu

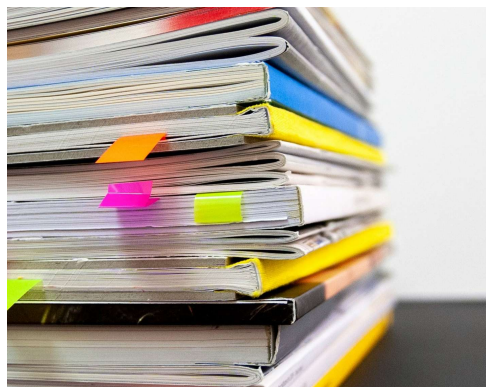
- Kullakin tietojen käyttötarkoituksella on rekisterinpitäjä, joka viime kädessä vastaa siitä, että henkilötietojen käsittely on lainmukaista
- Rekisterinpitäjä on se taho tai ne tahot, jotka määrittelevät, mihin tarkoituksiin henkilötietoja käsitellään ja millä keinoin

Käyttötarkoitussidonnaisuus

- Henkilötiedot on kerättävä tiettyä tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa yhteensopimattomalla tavalla
- Yhteensopimattomina tarkoituksina ei pidetä yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia, tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia

Käyttötarkoituksen on oltava riittävän tarkasti määritelty

Alkuperäisen tarkoituksen mukaista käsittelyä vai jatkokäsittelyä?

- Mahdollisuus käsitellä henkilötietoja tieteellisiin tarkoituksiin ei tarkoita, että jatkokäsittely olisi aina mahdollista
- Myös jatkokäsittelyn käyttötarkoituksen on oltava määritelty riittävän tarkasti
- Jatkokäsittelyn on oltava lainmukaista, kohtuullista ja läpinäkyvää
- Vaatii asianmukaiset suojatoimet, mm. tietojen minimointi, säilytyksen rajoittaminen, henkilöiden informointi ja oikeuksien toteuttaminen

Tietojen luovuttamien on henkilötietojen käsittelyä

- Mille taholle tietoja luovutetaan?
 - Kyse on luovuttamisesta vain, jos tiedot luovutetaan **toiselle rekisterinpitäjälle**
 - **Henkilötietojen käsittelijä** käsittelee tietoja rekisterinpitäjän lukuun → ei ole kyse tietojen luovuttamisesta
- Mikä taho tietoja luovuttaa?
 - Jos tietoja luovuttava taho on **viranomainen**, luovuttamisen edellytyksistä on yleensä kansallista lainsäädäntöä
- Sekä henkilötietoja luovuttava että vastaanottava rekisterinpitäjä vastaavat omalta osaltaan tietosuojasäännösten noudattamisesta

Suojatoimia lainsäädännössä

Tutkimusluvan myöntämiseen liittyvä lainsäädäntö voi sisältää

- Vastaanottavan tahon salassapitovelvollisuus
- Kielto luovuttaa tietoja edelleen
- Kielto yhdistää eri tutkimussuunnitelmiin liittyviä tietoja
- Vaatimukset tietoturvalisesta käyttöympäristöstä
- Luovutettavien tietojen pseudonymisointi/anonymisointi
- Tutkimusluvan voimassaoloaika
- Velvollisuus ilmoittaa tutkimusluvan myöntäjälle henkilötietojen käsittelyssä tapahtuvista muutoksista
- Luovutussopimus
- Velvollisuus valvoa luovutussopimuksen ehtojen noudattamista

Lopuksi

Tutkimuksen tietotarpeet ja henkilötietojen suoja ovat yhteensovitettavissa.

Tietosuojasäännösten noudattaminen ja vastuullisuus on organisaation ja koko toimialan etu.

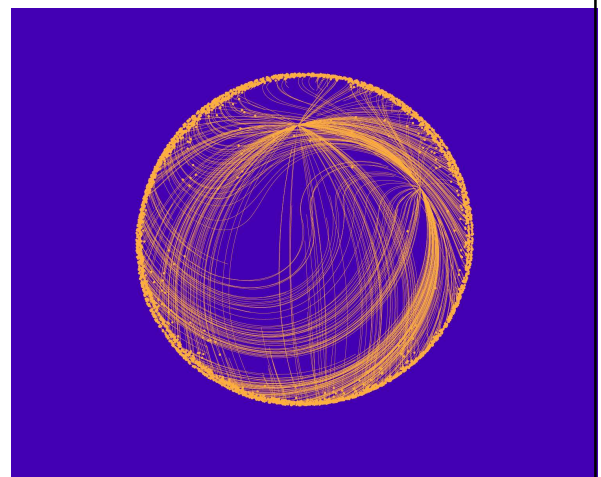

Ihmisten luottamus tieteellisen tutkimuksen tekemiseen säilyy. Tietosuoja on osa korkealaatuista tutkimusta.

TK:n tutkijapalveluiden tietosuojakäytännöt – tutkijan näkökulma

Otto Toivanen
Professori
Aalto-yliopisto ja Taloustieteen
keskus Helsinki GSE

17.9.2024

● Helsinki GSE

1. Rekisteriaineistot ja tutkimus – ”Econ 101”
2. Tietosuojatutkimus – tutkijan näkökulma
3. Kommentteja TK:n suunnitelmaan

35

35

1. Rekisteriaineistot ja tutkimus

● Helsinki GSE

- Tutkimuksen näkökulmasta rekisteriaineistojen luomisesta syntyvät kustannukset suurelta osin uponneita
 - = kustannukset syntyisivät, vaikka aineistoja ei tutkimuskäyttöön hyödynnettäisikään
- Muilta osin kustannukset suurelta osin kiinteitä
 - = eivät riipu siitä, kuinka monessa tutkimuksessa aineistoja hyödynnetään
- ns. Spolanderin ryhmän raportti vuodelta 2020: [Julkishallinnon aineistojen hyödyntämistä selvittävän työryhmän loppuraportti](#)
- → Yhteisen hyvän nimissä rekisteriaineistot pitäisi saada mahdollisimman laajalaisesti tutkimuksen käyttöön
- Hyvä muistaa, että kitkat tiputtavat ensimmäisenä systeemissä vähemmän sisällä olevat pois. Kitkojen poistaminen siis myös tasa-arvokysymys

36

36

2. Tietosuoja – tutkijan näkökulma

● Helsinki GSE

- Kukaan ei halua päätyä Iltalehden/-Sanomien kanteen... ainakaan tietosuoja-
aukkoon syyllisenä
- Vaikea olla eri mieltä vaatimuksesta, että tietotarpeet pitää pystyä perustelemaan.
Siitä, mitä tämä tarkoittaa käytännössä, voi olla hyvinkin eri mieltä...
- → korkeatasoinen tietosuoja kaikkien etu
- Samanaikaisesti:
 - Tietosuojakäytänteiden tulee olla mahdollisimman vähän tutkijoita niin haku- kuin
tutkimusvaiheessakin rasittavia
 - Tietosuojasta ei saa tulla tekosyy jonka varjolla TK jättää tekemättä asioita (kuten kehittää
omia toimintojaan)

37

37

3. Kommentteja TK:n suunnitelmaan

● Helsinki GSE

- Hyvä muistaa, että tutkija ei etukäteen tiedä, mitä on tekemässä ja mikä
lopulta on hyödyllistä
- Tietosuojaproessiakaan ei voi suunnitella ilman, että pitää tavoitteen
kirkkaana mielessä. TK: *“Tutkijoiden tulisi saada jatkossakin käyttöönsä
tutkimukseen tarvittavat tiedot”*
- Tärkeää, että
 - TK yhteistyökumppani eikä vastapuoli prosessissa
 - Tutkijat mukana käytänteiden laadinnassa tästä eteenkinpäin

38

38

3. Kommentteja TK:n suunnitelmaan

● Helsinki GSE

- Keskeisen tärkeää ymmärtää mitä muutokset tarkoittavat käytännössä.
- Esimerkkejä:
 - *“kokonaisaineisto voidaan luovuttaa vain jos se on **tarpeellinen** tutkimuksen kannalta”*
 - *“laajemman tutkimushankkeen sisällä yksittäisen tutkimuskysymyksen selvittämiseen voidaan luovuttaa **vain tiedot, joita tarvitaan kysymyksen** , joita tarvitaan kysymykseen vastaamiseen”*
 - *“...” tekevät itse poiminnot totaaliaineistoista **lyhytkestoisilla** luvilla”*
 - *“ Kohdejoukko tulee poimia tutkimusluvassa määrättyyn päivään mennessä”: Mitä sitten kun kohdejoukon poiminta pitääkin tehdä uusiksi?*

39